

WOJCIECH MLECZKO CR

INSTYTUCJE EDUKACYJNE ZMARTWYCHWSTAŃCÓW

Zarys historii i działalności

Zmartwychwstańcy od samego początku swego istnienia mieli jasno określony cel swojej działalności w Kościele – pracę nad zmartwychwstaniem społeczeństwa. Jedną z najważniejszych form jego osiągnięcia był apostołat wychowania. Już od początków istnienia zgromadzenia, sięgających korzeniami Domku Jańskiego (1836), apostołat wychowania był kwestią priorytetową i integralnie połączoną z pracą parafialną. Bogdan Jański już kiedy zakładał Bractwo Służby Narodowej (w 1835 roku), snuł plany tworzenia różnych szkół. Bractwo, które miało być ogniskiem wiary, nadziei, miłości chrześcijańskiej i ducha narodowego, za swoje podstawowe zadanie obrało sobie wprowadzanie zasad chrześcijańskich w życie publiczne i prywatne. Planowało działać na wszystkich płaszczyznach życia społecznego. Między innymi, mając na uwadze podniesienie poziomu intelektualnego Polaków, Jański pragnął założyć: biblioteki, czytelnie, wydawnictwo dzieł naukowych i czasopism, oraz utworzyć polski uniwersytet katolicki. Aby podnieść poziom intelektualny i moralny duchowieństwa polskiego, snuł plany utworzenia Kolegium Polskiego w Rzymie. Uwzględniając potrzeby polityczne i ekonomiczne, zamierzał także założyć szkołę wojskową i przemysłową w Anglii¹. Planował zorganizowanie wszystkich stopni szkolnictwa, od podstawowego przez średnie do wyższego.

¹B. Jański, *Dziennik (1830–1839)*, odczytał z autografu i opracował A. Jastrzębski, Rzym 2000, s. 354 (wpis z 1835 r. pt. *Bractwo Służby Narodowej*); J. Dolina, *Powstanie*

Według reguły zmartwychwstańców, redagowanej na kapitułach w 1850 i 1857 roku, jednym z dwóch podstawowych celów zgromadzenia (oprócz prowadzenia parafii) ma być kształcenie chrześcijańskie, ponieważ każda wspólnota dążąca do lepszej organizacji społeczeństwa musiała brać pod uwagę zakładanie szkół, bo to gwarantowało zapewnienie całkowitej harmonii w rodzinie chrześcijańskiej. Kształcenie posłuży również do wychowania katolickich przywódców, świeckich i duchownych, niezbędnych do zmartwychwstania społeczeństwa².

Przez wiele lat praca parafialna i edukacyjna były głównymi apostołatami Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego w świecie. Część zakonników prowadziła wiele szkół średnich, uniwersytetów, *college'ów* i seminariów w Ameryce Północnej i w Europie, a inni posługiwali w parafiach. Warto dodać, że w kręgu oddziaływania zmartwychwstańców powstały zgromadzenia żeńskie: niepokalanki (1857), nazaretanki (1875) i zmartwychwstanki (1882) – wszystkie nastawione na pracę wychowawczą³.

Poniżej zostaną zaprezentowane placówki edukacyjne prowadzone przez zmartwychwstańców. Z uwagi na obszerność tematu został on potraktowany bardzo skrótowo oraz podzielony na trzy bloki tematyczne: 1) szkolnictwo podstawowe i średnie w Ameryce Północnej, 2) szkoły i zakłady wychowawcze w Europie, 3) szkolnictwo wyższe. Należy zaznaczyć, że do tej pory działalność edukacyjna zmartwychwstańców nie doczekała się osobnego, obszernego i całościowego opracowania.

1. Ameryka Północna

Pierwsze zmartwychwstańcze placówki wychowawcze powstały w Ameryce Północnej (USA i Kanada). Zmartwychwstańcy rozpoczęli pracę w USA w roku 1866. Głównym zadaniem duszpasterstwa polonijnego było organizowanie nowych parafii oraz ośrodków oddziaływania społecznego. Wybitną rolę odegrał tam ks. Wincenty Barzyński CR, który pod koniec XIX wieku był duszpasterzem i organizatorem parafii św. Stanisława Kostki, skupiającej przy sobie ośmioklasową

i początkowy rozwój Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego, „Prawo Kanoniczne” 1978, nr 1–2, s. 128–129.

² J. Iwicki, *Charyzmat Zmartwychwstańców. Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego*, t. I, Katowice 1990, s. 175; H. Kajsiewicz, *Pamiętnik o początkach Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego*, w: tenże, *Pisma*, t. 3, Berlin-Kraków 1872, s. 484.

³ <http://www.resurrectionist.net/Polish/RM/index.htm> (22 listopada 2005).

szkołę podstawową z prawami państwowymi, dwie ogólnokształcące szkoły średnie (męską i żeńską), szkołę handlową i technikum. Zabrakło tylko własnego uniwersytetu, którego nie udało się zorganizować, pomimo usilnych starań⁴.

Jedną z tych szkół było Kolegium św. Stanisława Kostki (St. Stanislaus College), otwarte we wrześniu 1890 roku. Szkoła była przeznaczona dla dzieci polskich imigrantów. Już dziewięć lat później imigranci z całych Stanów Zjednoczonych uważali ją za wiarygodną instytucję edukacyjną⁵. W roku 1930, dla uczczenia pamięci abp. Józefa Webera CR⁶, przemianowano placówkę na Archbishop Weber High School. Szkoła nadal dynamicznie się rozwijała pod kierownictwem kolejnych zmartwychwstańców. W 1962 roku uczyło się w niej tysiąc dwustu pięćdziesięciu uczniów. W ciągu kilkudziesięciu lat z małej dwuklasowej szkółki Weber High School wyrosła na dużą i nowoczesną placówkę edukacyjną⁷. Jej cel pozostawał ciągle ten sam: „dać młodym gruntowne i zbawienne przygotowanie na życie i wieczność. Ideał ten nakreślił ks. P. Semenenko CR, współzałożyciel Zgromadzenia Zmartwychwstańców”⁸.

W roku 1990, gdy uroczyscie obchodziła stulecie istnienia, została uznana przez Departament Edukacji USA za „wzorcową szkołę”. Niestety, w czerwcu 1999 roku, po wielu latach doskonałego kształcenia, Weber High School została zamknięta z powodu niskiego naboru uczniów⁹.

⁴ B. Micewski, *Koncepcja duszpasterstwa polonijnego Księży Zmartwychwstańców w Ameryce Północnej*, „Studia Polonijne”, Lublin 1979, t. 3., s. 346.

⁵ J. Iwicki, *The First One Hundred Years. A Study of the Apostolate of the Congregation of the Resurrection in the United States 1866-1966*, Rome 1966, s. 155–156; J. Iwicki, *Resurrectionist Charism. A History of the Congregation of the Resurrection*, t. II, Rome 1992, s. 46–47; *Kolegium Św. Stanisława Kostki w Chicago, Illinois. 1906-1907*, Chicago (brak daty wydania).

⁶ Józef Weber (1846–1918) – urodzony w Galicji w rodzinie polskiej. Studiował m.in. w Papieskim Kolegium Polskim, gdzie wielki wpływ na niego wywarł ks. P. Semenenko CR. Pracował we Lwowie. W 1895 r. został mianowany biskupem. W 1906 r. urzeczywistnił swoje wcześniejsze pragnienie, wstępując do zgromadzenia zmartwychwstańców. Kilka lat spędził w Rzymie, zajmując się zmartwychwstańczą młodzieżą zakonną. Od 1909 r. pracował w Ameryce Północnej. W 1911 r. został prowincjałem kanadyjsko-amerykańskim i pełnił ten urząd aż do śmierci. Zob. J. Iwicki, *Resurrectionist Charism...*, t. II, dz. cyt., s. 220–256; E.T. Janas, J. Wahl, *Dictionary of American Resurrectionists 1865–1990*, 2nd Updated Edition, Chicago, Illinois 1991, s. 131–135.

⁷ J. Iwicki, *The First One Hundred Years...*, dz. cyt., s. 158.

⁸ Tamże, s. 159.

⁹ <http://www.gordontech.org/gordontech.aspx?pgID=933> (22 listopada 2005). Tradycje szkoły są kontynuowane przez stowarzyszenie absolwentów: Weber Alumni Association. Zob. www.weberalumni.com (22 listopada 2005).

W 1952 roku od Weber High School odłączyło się „skrzydło techniczne”, stając się częścią właśnie organizowanej technicznej szkoły średniej, które przyjęło nazwę Gordon Technical High School. Gordon Tech jest katolicką techniczną szkołą średnią (pierwszą tego typu szkołą w archidiecezji chicagowskiej), prowadzoną przez zmarłychwstańców z Prowincji USA. Nadano jej imię wybitnego zmarłychwstańca ks. Franciszka Gordona¹⁰. Od 2002 roku do szkoły przyjmowane są także dziewczęta. Mottem szkoły jest: „*Ad societatem resurgendum*” („Dla zmarłychwstania społeczeństwa”), a jej hasłami: „Wiarą, szacunek, dyscyplina, doskonałość”¹¹. „Misja” i „wizja” omawianego technikum zostały sformułowane następująco:

MISJA

Gordon Tech jest katolicką, koedukacyjną szkołą średnią w Chicago, sponzorowaną przez Zgromadzenie Zmarłychwstańców.

Gordon Tech przygotowuje swoich różnorodnych uczniów duchowo, naukowo i społecznie do sukcesu w college’u i karierze zawodowej.

Gordon Tech wzywa uczniów do wcielania w życie wartości ewangelicznych i służenia wspólnemu dobru poprzez osobiste poświęcenie się Wierze w Boga, Szacunkowi dla innych, osiągnięcie samo-Dyscypliny i dążenie do Doskonałości.

WIZJA

Gordon Tech jest wspólnotą edukacyjną poświęconą wspomaganie osiągnięć ucznia, co wyraża się w jej misji przez:

- Zapewnienie solidnego fundamentu w zakresie wartości religijnych, niezbędnej wiedzy i stosowanych umiejętności.
- Zachęcanie uczniów, nauczycieli i pracowników administracji do wspólnej pracy w celu osiągnięcia wysokich standardów nauczania indywidualnego, a przez to stawiać uczniom wyzwania intelektualne i w pełni angażować ich w proces dydaktyczny.
- Wykorzystywanie sprawdzonych strategii nauczania, które efektywnie integrują technologię zarówno w środowisku szkolnym, jak i poza nim¹².

¹⁰ Franciszek Gordon (1860–1931) – zasłużony kapłan i działacz polonijny. Do USA wyjechał w 1881 r.; wstąpił do zgromadzenia w Chicago w roku 1885. Był profesorem, prowincjałem chicagowskim, redaktorem czasopism. Ogłosił drukiem szereg książek. Za swoją niebywałą aktywność duszpasterską został odznaczony papieskim orderem Pro Ecclesia et Pontifice (1924 r.), a także Polonia Restituta (1930). Zob. E.T. Janas, J. Wahl, *Dictionary of American Resurrectionists...*, dz. cyt., s. 48–49.

¹¹ <http://www.gordontech.org/gordontech.aspx?pgID=933> (22 listopada 2005); <http://www.gordontech.org/gordontech.aspx?pgID=872> (22 listopada 2005).

¹² „MISSION: *Gordon Tech is a Catholic coeducational high school in Chicago sponsored by the Congregation of the Resurrection. Gordon Tech prepares its diverse student body spiritually, academically, and socially for college and career success. Gordon Tech challenges students to model Gospel values and serve the common good by making a personal*

W swojej pięćdziesięcioletniej historii mury technikum opuściło ponad szesnaście tysięcy absolwentów. Wśród nich znalazło się wielu nieprzeciętnych kapłanów, lekarzy, prawników, polityków, biznesmenów, artystów, muzyków, strażaków, policjantów, nauczycieli, wychowawców i wielu innych¹³.

Zmartwychwstańcy zakładali i prowadzili także kilka innych szkół w Stanach Zjednoczonych: Newman High School w Fontana, Kalifornia (1947–1960)¹⁴, Rockne Technical High School w El Cajon w Kalifornii (1957–1958)¹⁵, oraz St. Mary's College w St. Mary, Kentucky (1871–1976).

St. Mary's College (pierwsza zmartwychwstańcza szkoła średnia w USA) zostało przekazane zmartwychwstańcom z Kanady przez bp. Williama McCloskeya w 1870 r. Ks. Louis Elena CR (dyrektor), ks. David Fennessy CR i ks. Jan Wołowski CR stanowili w 1871 roku zespół prowadzący. Dwa lata później dyrektorem został ks. Fennessy CR (dyrektor w latach 1873–1893), dzięki któremu kolegium znacznie się rozwinęło. W ciągu kolejnych lat szkoła prosperowała bardzo dobrze. Z powodu zmian społecznych w latach dwudziestych XX wieku pojawił się problem z naborem uczniów. Dlatego też zmieniono charakter szkoły. W 1929 roku St. Mary's College przekształciło się w niższe seminarium, kształcące kandydatów do kapłaństwa. W 1957 roku podjęto ambitny i długoterminowy plan jego rozbudowy. Postawiono nową sypialnię dla uczniów, przestrzenną kaplicę, a także rezydencję dla nauczycieli. W latach 1929–1966 kolegium wykształciło około sześciu tysięcy uczniów, z których ponad pięciuset zostało kapłanami¹⁶. W roku szkolnym 1963–1964 uczyło się w szkole trzystu osiemnastu seminarzystów, a ciało pedagogiczne stanowiło piętnastu zmartwychwstańców (czternastu księży

commitment to their Faith in God, Respect for others, the attainment of self-Discipline and the pursuit of Excellence. VISION: Gordon Tech is a learning community dedicated to advancing student achievement through its mission by: – Providing a solid foundation in religious values, essential knowledge and applied skills. – Encouraging students, teachers and administrators to work together to set and attain high standards of individual learning so that the students are intellectually challenged and fully engaged in the learning process. – Utilizing proven instructional strategies that effectively integrate technology both within and outside the school environment". Zob. <http://www.gordontech.org/gordontech.aspx?pgID=938> (22 listopada 2005).

¹³ <http://www.gordontech.org/gordontech.aspx?pgID=964> (22 listopada 2005).

¹⁴ Tamże, s. 159–160.

¹⁵ Tamże, s. 166.

¹⁶ Tamże, s. 153–155.

i jeden brat zakonny) i jeden profesor świecki¹⁷. Jednak już kilka lat później zaczęto odczuwać niewielki napływ kandydatów, co w konsekwencji doprowadziło do zamknięcia St. Mary's College w 1976 roku. Poza katolickimi świeckimi liderami kolegium wydało setki księży, a wśród nich kard. Josepha Bernadina oraz kilku obecnych członków amerykańskiej hierarchii kościelnej¹⁸.

W Kanadzie (Ontario) zmartwychwstańcy, od momentu przybycia pierwszego z nich, ks. Eugeniusza Funckena CR (w 1857 roku), związali się z pracą edukacyjną. W grudniu 1864 roku, staraniem ks. Ludwika Funckena CR (brata E. Funckena), w małym miasteczku St. Agatha, powstało St. Jerome's College. Dwa lata później przeniesiono je do sąsiedniego miasta o nazwie Berlin (obecnie Kitchener)¹⁹. W liście do bp. J. Farella z 1864 roku, opisującym zamiar utworzenia szkoły, ks. L. Funcken CR napisał, iż chciałby wzbudzić w swoich studentach „entuzjazm dla prawdy”²⁰.

St. Jerome's College wielokrotnie zmieniał lokację, a także przekształcił się w dwie instytucje: szkołę średnią (St. Jerome's High School) oraz *college* afiliowany do University of Ottawa (St. Jerome's College). W roku 1987, na skutek zmian w systemie edukacyjnym w Kanadzie, zarząd nad St. Jerome's High School został przejęty przez Waterloo County Separate School Board. St. Jerome's High School w roku 1990 przeniosła się do nowego, nowoczesnego i przestronnego budynku (mogącego pomieścić dwa tysiące uczniów), równocześnie zmieniając nazwę na Resurrection High School (Resurrection Catholic Secondary School). Nazwę szkoły przyjęto w uznaniu dla zasług księży i braci ze Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego – pionierów edukacji katolickiej w regionie Waterloo-Kitchener²¹.

¹⁷ J. Iwicki, *Resurrectionist Charism. A History of the Congregation of the Resurrection*, t. III, Rome 1992, s. 299.

¹⁸ St. Mary's College, St. Mary, Kentucky, „Resurrection Bulletin” 2006, zima, s. 2–3; E.A. Varosi, *St. Mary's College. Apostolate of the Resurrection Community 1871–1976*, „The Resurrection Bulletin” 1976, nr 3, s. 2–3.

¹⁹ T. Spetz, *History of St. Jerome's College*, „St. Jerome's Schoolman” 1915, nr 4, s. 156–159.

²⁰ K. McLaughlin, G. Stortz, J. Wahl, *Enthusiasm for the truth. An illustrated history of Saint Jerome's University*, Waterloo, Canada 2002, s. 27.

²¹ T. Karges, *The Fifth Quarter. A History of St. Jerome's*, Kitchener 1989, s. 29, 132, oraz na podstawie własnych badań przeprowadzonych w czasie pobytu w Kanadzie w sierpniu 2004 r. (wywiad z ks. Lorfordem Keasey CR – prowincjałem Prowincji Ontario-Kentucky). Oficjalnie szkoła o nazwie St. Jerome's High School została zamknięta.

Zmartwychwstańcy w Kanadzie prowadzili także szkołę o nazwie Scollard Hall w North Bay (1931–1985)²² oraz administrowali St. John's College w Brantford (1951–)²³. Do dzisiaj w Waterloo funkcjonuje rezydencja dla studentów, przewidziana na pięćdziesiąt osób, tak zwany Resurrection College²⁴. Warto odnotować, że w roku 1966 połowa członków Prowincji Ontario-Kentucky była zaangażowana w działalność edukacyjną. Również i dzisiaj część zakonników pracuje w edukacji na poziomie szkół średnich, uniwersytetów i kształcenia dorosłych²⁵.

2. Europa

Na ziemię polskie zmartwychwstańcy przybyli w roku 1880. Po niemałych trudnościach otworzyli we Lwowie 1 lutego 1881 roku małą szkółkę z internatem dla unitów ukraińskich (tak zwany Internat Ruski). Idea kształcenia i wychowywania młodzieży unickiej jako przyszłych kandydatów do kapłaństwa wśród unitów w Galicji, wiernych Kościołowi katolickiemu i swojej własnej kulturze ukraińskiej, była marzeniem Bogdana Jańskiego, przejętym przez ks. Piotra Semenenkę CR i jego współbraci²⁶. Szkoła z internatem funkcjonowała dobrze. Z początku internat był przeznaczony dla młodzieży ruskiej, jednak w późniejszych latach zdecydowano się na przyjęcie młodzieży polskiej. Każdego roku wzrastała liczba zapisów, tak że do 1886 roku było już ponad sześćdziesięciu uczniów (w późniejszych latach liczba chłopców dochodziła do stu pięćdziesięciu²⁷). Internat stał się modelową instytucją i wkrótce zdobył uznanie. Od samego początku celem kształcenia według zmartwychwstańców było przygotowanie świeckiej elity katolickiej do dzieła odnowy społeczeństwa: zapoznawanie uczniów ze światowymi realiami, różnorodnymi zagadnieniami społecznymi i przygotowywanie

²² J. Iwicki, *Resurrectionist Charism...*, t. III, dz. cyt., s. 552.

²³ J. A. Wahl, *Reflections on the History of the Congregation of the Resurrection*, w: *How Could We Sorrow? Essays on the Resurrection*, ed. M. W. Higgins, University of St. Jerome's College Press, Waterloo, Ontario 1989, s. 14.

²⁴ Na podstawie własnych badań przeprowadzonych w czasie pobytu w Kanadzie w sierpniu 2004 r.; folder „Resurrection College” (archiwum własne).

²⁵ J. A. Wahl, *Reflections on the History...*, dz. cyt., s. 14; <http://www.resurrectionist.net/Polish/RF/provinces.htm> (22 listopada 2005).

²⁶ J. Iwicki, *Charyzmat...*, dz. cyt., s. 464.

²⁷ *Przepisy dla uczniów pozostających w zakładzie wychowawczym XX. Zmartwychwstańców*, brak daty i miejsca wydania (zob. przyp. 35), s. 28.

ich do wychodzenia im naprzeciw z poczuciem obowiązku i oddania²⁸. W czasie I wojny światowej internat funkcjonował zaledwie przez kilka miesięcy. W roku 1920 w internacie przebywało pięćdziesięciu uczniów²⁹. W roku szkolnym 1936–1937 było ich sześćdziesięciu. Zmartwychwstańcy zostali zmuszeni do opuszczenia Lwowa w 1946 roku, a pozostawione przez nich budynki przejęli Sowieci³⁰.

Ks. P. Smolikowski CR w następujących słowach scharakteryzował cel internatu we Lwowie: „Prócz zadania religijnego t. j. wychowanie dobrych katolików, mamy i inne, społeczne; wychowanie Rusinów życzliwych dla Polaków; chcemy pracować, o ile to w naszej mocy, nad zgodą dwóch tych narodów mieszkających na jednej ziemi”³¹.

Druga placówka oświatowa na ziemiach polskich została otworzona w Krakowie w 1889 roku przy ul. Łobzowskiej, gdzie zmartwychwstańcy mieszkali od 1886. Ks. P. Smolikowski CR następująco opisał motywy powstania tego zakładu wychowawczego³²: „Tu od nas na gwałt domagają się jakiejś pracy społecznej – koniecznie wołają o internat, zachęceni tym, co słyszą, że we Lwowie dobrze nam idzie”³³. Zakład miał na celu wychowanie młodzieży męskiej w przedziale wiekowym od ósmego do piętnastego roku życia. Wykształcenie intelektualne miała ona zdobywać w gimnazjach państwowych lub prywatnych, stosownie do woli i zamożności rodziców uczniów. W zakładzie przebywało w roku szkolnym średnio pięćdziesięciu internów. W 1949 roku nastąpiło połączenie zakładu z nowo tworzonym niższym seminarium. Jego formalne zamknięcie nastąpiło w 1951 roku, co było związane z sytuacją politycz-

²⁸ J. Iwicki, *Charyzmat...*, dz. cyt., s. 464; W. Kwiatkowski, *Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego*, Albano 1942, s. 318–320.

²⁹ J. Iwicki, *Resurrectionist Charism...*, t. II, dz. cyt., s. 264.

³⁰ J. Iwicki, *Resurrectionist Charism...*, t. III, dz. cyt., s. 31, 89–90.

³¹ *Stowarzyszenie Opieki nad Internatem Ruskim XX. Zmartwychwstańców we Lwowie. Sprawozdanie ks. Smolikowskiego C.R.*, Lwów 1888, s. 14. Zob. także: P. Miętka CR, *Internat ruski XX. Zmartwychwstańców we Lwowie (1881–1939). Kształcenie inteligencji ukraińskiej* (praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. B. Kumora na WT PAT w Krakowie w 1993 r.)

³² Na temat tej instytucji zostały napisane dotychczas dwie prace magisterskie: A. Wróblewicz CR, *Internat krakowski Księża Zmartwychwstańców w latach 1889–1951*, napisana na seminarium z historii Kościoła u ks. doc. dr. hab. Jana Kracika na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie w 1982 r.; W.P. Pełka CR, *Zakład Wychowawczy Księża Zmartwychwstańców w Krakowie w latach 1889–1951*, napisana na seminarium z KNS pod kierunkiem ks. doc. dr. hab. A. Zwolińskiego i obroniona w 2000 r. na WT PAT w Krakowie.

³³ P. Smolikowski, list do W. Przewłockiego, 26 listopada 1888, ACR Rzym.

ną w Polsce po II wojnie światowej. Niższe seminarium będzie istniało nadal, przeniesione później do Poznania³⁴.

Ogólny zarys metod i celów wychowawczych w powyżej zaprezentowanych placówkach (mniejszej w Krakowie i większej we Lwowie) był taki sam:

W zakładach wychowawczych XX. Zmartwychwstańców wychowuje się młodzież katolicka w duchu religijno-patriotycznym.

Ideą przewodnią w wychowaniu młodzieży jest troska o należyte przygotowanie wychowanka do „życia”.

Wyrobienie w wychowankach samodzielności, oraz silnego i prawego charakteru dobrego obywatela-katolika, jest bezpośrednim celem metod wychowawczych Zakładu.

Działanie z przekonania, jakiego wymaga się od wychowanków, ma doprowadzić wychowanka do ukochania na stałe tych zasad i obowiązków, z którymi w życiu nigdy rozstać się nie powinien. Dlatego wszelkie praktyki religijno-społeczne, poza ściśle w ogólności obowiązującymi, nie są wychowankom nakładane, lecz zalecane, aby przyjęcie ich i ukochanie nastąpiło z głębszych pobudek, na skutek zrozumienia ich wartości.

Życie wychowanków w Zakładzie w ogólności rozumie się jako próbę ich przyszłego życia samodzielnego.

Troską Zakładu jest, aby atmosfera panowała w nim jak najbardziej rodzinna, ogólnego i wzajemnego sobie zaufania – nie koszarowego.

Wychowanie społeczne w wychowankach dokonuje się przez zlecenie wychowankom pewnych urzędów (seniorzy), oraz w pracy t. zw. „Koła Koleżeńskiego”.

Zakłady wyposażone są w to wszystko, czego względy kulturalne i higieniczne wymagają. Przy Zakładach jest boisko i ogród kwiatowy³⁵.

Oczywiście, aplikacja tych założeń w poszczególnych zakładach musiała się różnić: inaczej wyglądała w Krakowie, gdzie odbywała się praca z młodzieżą polską, w środowisku w dużej mierze religijnie i kulturowo jednolitym, a całkiem inaczej w kulturalnie i narodowościowo zróżnicowanym Lwowie, w którym Internat Ruski nastawiony był na wychowywanie ukraińskich elit.

Obecnie w Polsce działają dwa ośrodki edukacyjne zmartwychwstańców (nie licząc kształcenia na poziomie akademickim – o czym będzie mowa dalej): niższe seminarium duchowne oraz bursa akademicka.

³⁴ W.P. Pełka CR, *Zakład Wychowawczy Księży Zmartwychwstańców w Krakowie...*, dz. cyt., s. 21, 23, 26, 34–35.

³⁵ *Przepisy dla uczniów pozostających w zakładzie wychowawczym XX. Zmartwychwstańców*, brak daty i miejsca wydania, s. 30–31 (W. Pełka w swojej pracy magisterskiej podaje jako miejsce i czas wydania tychże *Przepisów...*: „Kraków–Lwów 1934” – zob. W.P. Pełka, *Zakład Wychowawczy Księży Zmartwychwstańców w Krakowie...*, dz. cyt., s. 5.

Niższe Seminarium Duchowne im. Bogdana Jańskiego w Poznaniu to szkoła prywatna posiadająca uprawnienia szkoły publicznej realizująca program liceum o profilu humanistycznym. Zostało założone 1 września 1958 roku w domu zakonnym zmartwychwstańców przy ul. Dąbrówki 4. Pierwszym rektorem został ks. Mieczysław Sarnecki CR. Do 1981 roku seminarzyści (choć naukę pobierali na miejscu) maturę musieli zdawać eksternistycznie w liceach państwowych, przede wszystkim w II LO w Poznaniu. Decyzją kuratora oświaty w Poznaniu z 10 maja 1993 roku seminarium na stałe otrzymało status prawny państwowej szkoły niepublicznej³⁶.

Do NSD „przyjmowani są kandydaci, którzy pragną pielęgnować zasiane w ich sercach ziarno powołania i pójść wielkodusznie za Chrystusem Zmartwychwstałym”³⁷. W związku z tym program formacji duchowej zakłada codzienny udział we mszy świętej, wspólne poranne i wieczorne modlitwy, comiesięczny dzień skupienia oraz rekolekcje adwentowe i wielkopostne. Ponadto uczniów zachęca się do modlitwy osobistej, znalezienia stałego kierownika duchowego, częstego i regularnego korzystania z sakramentu pojednania, a także do czytania Pisma Świętego³⁸. Nowo przyjęci alumni niższego seminarium składają uroczyste przyrzeczenie, które brzmi:

Ja, NN, przyrzekam, że jako uczeń Niższego Seminarium Duchownego Zmartwychwstańców, będę pilnie zdobywał wiedzę, pomnażał dane mi przez Boga talenty, chętnie budował wspólnotę seminaryjną i całą swoją postawą dbał o jej dobre imię. Tak mi dopomóż Bóg³⁹!

Nauczycielami w NSD są w większości osoby świeckie, które mają za zadanie „realizować cele dydaktyczne wyznaczone przez program nauczania oraz współpracować z rektorami i rodzicami w procesie wychowania młodzieży tak, aby mogła ona uświadomić sobie powołanie Boże i chętnie za nim podążać”⁴⁰. W szkole obowiązuje nauka dwóch języków

³⁶A. Kardaś, *Krótką historia seminarium*, „CResce” 1998/1999, nr 4, s. 25; S. Marchel, *Początki Niższego Seminarium Duchownego Zmartwychwstańców w Poznaniu*, „CResce” 1995/1996, nr 1, s. 89–92. Więcej na temat historii i działalności zob. pismo „CResce. Rocznik NSD CR” (7 numerów wydawanych w latach 1996–2003).

³⁷Niższe Seminarium Duchowne Polskiej Prowincji Zmartwychwstańców, *Regulamin* (red. B. Hylla CR), Poznań 1996, pkt 2.

³⁸Tamże, pkt 15–19, 35, 36.

³⁹*Podręcznik formacji w Niższym Seminarium Duchownym Polskiej Prowincji Zmartwychwstańców*, 1995, s. 25.

⁴⁰Tamże, s. 12–13.

nowożytnych oraz łaciny. Rozwój talentów wspomagają różne koła zainteresowań oraz zespoły muzyczny. Alumni mają możliwość uczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych i artystycznych (na przykład regularnie chodzą do filharmonii na imprezy organizowane w ramach „Pro Symfoniki”). Nauka kończy się egzaminem dojrzałości. Wszyscy wychowankowie na czas trwania edukacji zamieszkują w seminarium. Seminarzyści utrzymują kontakt z rodziną poprzez regularne wyjazdy do domu. Pobyt w seminarium jest częściowo odpłatny (NSD jest finansowane przez Polską Prowincję Zmartwychwstańców)⁴¹. W program nauczania są wpisane przedmioty związane z perspektywą studiów filozoficzno-teologicznych i przynależności do zgromadzenia zmartwychwstańców⁴².

W Krakowie od 1993 roku działa Bursa Akademicka im. ks. Pawła Smolikowskiego CR, mająca siedzibę przy ul. Łobzowskiej 10 (wejście od ul. Batorego 8a). Formalnie została erygowana 1 października 1999 roku. Założycielem i dyrektorem bursy jest ks. Lucjan Krzywonos CR⁴³.

Zmartwychwstańcy prowadzili również ośrodki edukacyjne w innych krajach europejskich: we Włoszech i Bułgarii. W 1866 roku, staraniem ks. Piotra Semenki CR (pierwszego i długoletniego rektora), otworzono Papieskie Kolegium Polskie w Rzymie dla kształcenia i formowania duchowieństwa i kandydatów do kapłaństwa z Polski⁴⁴. W ciągu siedemdziesięciu dwóch lat, przez które zmartwychwstańcy prowadzili Kolegium Polskie (1866–1938), ponad trzystu alumnów i księży mogło odbyć specjalne studia w Wiecznym Mieście. Dało ono Kościołowi w Polsce trzech kardynałów (byli to: Edmund Dalbor – prymas Polski, Aleksander Kakowski – metropolita warszawski, Adam Sapieha – metropolita krakowski), dwudziestu dwóch arcybiskupów i biskupów, wielu wybitnych uczonych (do ich grona należą między innymi Wincenty Granat i Jan Czuj), duszpasterzy i osób pełniących kościelne urzędy (między innymi Józef Dąbrowski), rozproszonych po całym świecie⁴⁵. Trzech wychowanków zostało wyniesionych do chwały ołtarzy (św. bp

⁴¹ <http://www.nsd.zmartwychwstancy.pl> (22 listopada 2004).

⁴² *Statuty Prowincjalne Polskiej Prowincji Zmartwychwstańców*, Kraków 2002, art. 116.

⁴³ *Catalogus Congregationis a Resurrectione D.N.J.C.*, Romae 2004, s. 45. Obecnie w bursie mieszka siedemdziesięciu studentów. Powstał także załączek bursy dla licealistów (czterech uczniów).

⁴⁴ *100-lecie Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie 1866-1966*, Watykan 1966, s. 16–37.

⁴⁵ Tamże, s. 57–93.

Józef Sebastian Pelczar – pierwszy absolwent, oraz św. abp Józef Bilczewski i bł. ks. Jan Balicki).

Oprócz Kolegium Polskiego zmartwychwstańcy we Włoszech kierowali Collegio Aterno w Peszarze w latach 1933–1985⁴⁶, które istniało jako szkoła średnia z internatem, a później jako sam internat. Praca zmartwychwstańców była owocna, a oni sami cieszyli się uznaniem i sympatią mieszkańców całego regionu. Kolegium wychowało liczne szeregi młodych ludzi odznaczających się uczciwością i przygotowanych do życia zawodowego. Ich odpowiedzialne stanowiska we wspólnotach lokalnych są najlepszym świadectwem pięćdziesięcioletniej pracy zmartwychwstańców w Peszarze⁴⁷.

Kolejnym miejscem pracy zmartwychwstańców w Europie była Bułgaria (od 1863 roku). Pierwsze usiłowania misjonarzy miały na celu zajęcie się wychowaniem młodzieży bułgarskiej (praca z unitami, w obrządku wschodnim). W zakładach wychowawczych (szkoła elementarna, gimnazjum, szkoła zawodowa, internat i wyższe seminarium w Adrianopolu; szkoła elementarna i gimnazjum w Małko Tyrnowo; szkoły elementarne w Akbunar i Kaik; niższe seminarium w Starej Zagorze) uczyli szacunku do historii, kultury, obyczajów narodu i języka, eliminowali wśród uczniów nacjonalistyczne skojarzenia, kształtowali postawę wewnętrzną więzi między wszystkimi Słowianami i otwierali umysły młodzieży na bogactwo kultury europejskiej. W tych placówkach wykształcenie zdobywali Bułgarzy niezależnie od wyznania, nawet dzieci tureckie oraz muzułmańskie bułgarskiego pochodzenia. Często nie żądano opłaty za naukę, a pieniądze na prowadzenie szkół pozyskiwano z różnych źródeł⁴⁸.

⁴⁶ J. Iwicki, *Resurrectionist Charism...*, t. III, dz. cyt., s. 552.

⁴⁷ *50-lecie Zmartwychwstańców w Peszarze*, „Notitiae. Congregatio a Resurrectione Domini Nostri Jesu Christi” 1983, nr 2, s. 6.

⁴⁸ J. Iwicki, *Charyzmat...*, dz. cyt., s. 209–223, 440–447, 472–479; J. Iwicki, *Resurrectionist Charism...*, t. II, dz. cyt., s. 13–15, 107–109, 168–170, 194–197, 266, 317–322, 374–376. Gimnazjum w Adrianopolu (dziś tureckie Edirne) funkcjonowało w latach 1864–1914 i było największą i najbardziej rozwiniętą szkołą zmartwychwstańców w Bułgarii. W pierwszych latach działalności kształciło około stu uczniów, a w szczytowym okresie liczba sięgała stu pięćdziesięciu. Absolwenci odznaczali się dobrym wykształceniem i postępowaniem moralnym. Dyplomy gimnazjum uznawane były przez uniwersytety zagraniczne jako dyplomy gimnazjów własnych. Uczniowie, którzy ukończyli naukę z wyróżnieniem, byli przyjmowani bez egzaminów wstępnych na uniwersytety we Francji, Szwajcarii i Austrii. Szkoła w Adrianopolu pomyślnie rozwijała się pod kierunkiem ks. P. Smolikowskiego. Stała się jedną z najbardziej postępowych i znaczących szkół średnich w Bułgarii. Wraz ze szkołą w Adrianopolu prowadzony był internat (istniejący od jej założenia), w którym szczególnie dbano o zaszczepienie gruntownych uczuć religijnych i patriotycznych. Zob. J. Mrówczyński, *Sługa Boży ksiądz Paweł Smolikowski CR (życie i dzieło)*, Kraków 2000, s. 129–238;

W swoich ośrodkach wychowawczych w Adrianopolu, Akbunar, Małko Tyrnowo, Kaik i Starej Zagorze zmartwychwstańcy wprowadzili język bułgarski jako język wykładowy, język modlitwy i język życia codziennego, przez co podkreślali w oczach Bułgarów ich godność i znaczenie. Prawie wszystkie podręczniki szkolne, układane w języku bułgarskim, były dziełem zmartwychwstańców i współpracujących z nimi nauczycieli świeckich. Niestety, wyżej wymienione placówki wychowawcze zostały zamknięte na skutek działań wojennych i przemian politycznych (wojny bałkańskie, I i II wojna światowa, komunizm)⁴⁹.

3. Szkolnictwo wyższe

Zmartwychwstańcy, zdając sobie sprawę z ważkości słów B. Jańskiego stwierdzającego, że „jedynym sposobem zapobieżenia szkodliwości nauk, jest popieranie nauk dobrych”⁵⁰, od początku istnienia zgromadzenia dążyli do utworzenia uniwersytetu. Już w 1837 roku Założyciel zanotował w swoich postanowieniach: „O uniwersytecie (katolickim, narodowym polskim) także trza by się ostatecznie rozmyśleć. A jakby dobrze było, żeby prędko można rozpocząć”⁵¹. Marzenie Jańskiego nie zostało jednak zrealizowane za jego życia (zmarł w roku 1840), ale jego idee były wciąż żywe w umysłach jego uczniów. Ks. P. Semenenko CR, wiedząc, że moc wewnętrzna narodu (państwa) polega na wychowaniu, tak pisał w 1846 roku o swoich planach do ks. H. Kajsiewicza: „Mam cały projekt do założenia w Rzymie Collegium Polonicum na największą skalę, byłby to Uniwersytet Polski pod nazwą Collegium dla dania innego rozumienia rządcom...”⁵².

Na początku XX wieku (lata 1905–1909) wśród zmartwychwstańców posługujących w apostołacie wychowania w Chicago powstał projekt

S. Kобрzyński, *Sprawozdanie Misji bułgarsko-katolickiej OO. Zmartwychwstańców w Adrianopolu za rok szkolny 1879/80*, „Przegląd Kościelny”, rok II, Poznań 1881, s. 270.

⁴⁹W. Józwiak, *Rzym – Bułgaria. Historia kontaktów*, „Zeszyty Historyczno-Teologiczne” 2000, nr 4–5, s. 106; J. Iwicki, *Resurrectionist charism...*, t. III, dz. cyt., s. 37–40, 97–99, 209–211, 294, 546.

⁵⁰B. Jański, *Pod sztandarem zmartwychwstałego Zbawiciela*, opr. B. Micewski, Rzym 1978, s. 16.

⁵¹B. Jański, *Dziennik (1830–1839)*, dz. cyt., s. 501 (wpis z 17 grudnia 1937). Mniej wyraźny zapis o treści: „Kurs ten należy urządzić w związku (...) z urządzeniem Uniwersytetu Narodowego K. P. [Królestwa Polskiego]”, został dokonany 13 września 1836, s. 439.

⁵²P. Semenenko, *Listy*, t. VIII, Rzym 2002, s. 20 (list do ks. H. Kajsiewicza CR, 30 listopada 1846).

zorganizowania centrum edukacyjnego św. Stanisława, w skład którego miały wchodzić szkoła średnia, *college* i wydziały uniwersyteckie. Została zakupiona ziemia i utworzono komitety społeczne do zbierania funduszy na ten cel. Do roku 1913 uzbierano osiemnaście tysięcy dolarów, jednak z powodu wybuchu I wojny światowej przeznaczono je na wsparcie działań wojennych⁵³.

Marzenie B. Jańskiego ziściło się w Kanadzie, gdzie w 1864 roku staraniem ks. L. Funckena CR powstał St. Jerome's College (Kolegium św. Hieronima). Kolegium rozwijało się dynamicznie i wielokrotnie zmieniło lokalizację, a także przekształciło w dwie instytucje: szkołę średnią (St. Jerome's High School) oraz *college* afiliowany do University of Ottawa (St. Jerome's College). W roku 1953 College przeprowadził się do nowego budynku, i tym samym szkoły zostały definitywnie rozdzielone. W roku 1959 przyznano mu status uniwersytetu. Odtąd szkoła będzie nosiła nazwę: University of St. Jerome's College. W tym samym roku, jako uniwersytet niezależny, wszedł w federację z nowo powstającym University of Waterloo⁵⁴ (stając się jego elementem założycielskim). W roku 1998 zmieniono nazwę na: St. Jerome's University, aby uwypuklić jego uniwersytecki status.

St. Jerome's University, mający swoją siedzibę w mieście Waterloo, jest niezależnym katolickim uniwersytecie, historycznie związanym ze zgromadzeniem Zmartwychwstańców⁵⁵. Jest to jedyny uniwersytet katolicki w diecezji Hamilton (Ontario, Kanada). Oferuje programy z zakresu literatury angielskiej, historii, prawa i kryminologii, matematyki, filozofii, psychologii, religioznawstwa, socjologii, życia małżeńskiego i rodzinnego oraz języków francuskiego i włoskiego⁵⁶. Jego misja została określona następująco:

Uniwersytet Św. Hieronima jest publicznym rzymsko-katolickim uniwersytecie w federacji z Uniwersytecie Waterloo, historycznie związanym z wizją edukacyjną Zgromadzenia Zmartwychwstańców. Jesteśmy oddani nauczaniu i akademickiej doskonałości; ewangelicznym wartościom miłości, prawdy i spra-

⁵³ J. Iwicki, *The First One Hundred Years...*, dz. cyt., s. 158.

⁵⁴ J. A. Wahl, *Reflections on the History...*, dz. cyt., s. 14.

⁵⁵ W Radzie Zarządzającej z urzędu zasiada prowincjał Prowincji Ontario-Kentucky oraz kapelan (ks. J. Link CR). Ponadto, jeden zmartwychwstaniec jest tam profesorem, wykładowcą historii – ks. J. Wahl CR. Zob. *St. Jerome's University. 2004–2005 Catalogue of Courses*, s. 8. Warto odnotować, że jednym z budynków w kompleksie zabudowań tego uniwersytetu jest dom zakonny zmartwychwstańców.

⁵⁶ *St. Jerome's University. 2004–2005 Catalogue of Courses*, s. 14; *Mind, Heart and Spirit. St. Jerome's University Donor Report:2003*, s. 1.

wiedliwości oraz formowaniu liderów w służbie społeczeństwu i Kościołowi. We wszystkich działaniach i praktykach Uniwersytet św. Hieronima funkcjonuje w kontekście tradycji rzymsko-katolickiej i zasad akademickiej wolności⁵⁷.

Obecnie w St. Jerome's University uczy się ośmiuset studentów, a jego kadra liczy czterdziestu wykładowców. Ma domy akademickie, mogące pomieścić dwustu osiemdziesięciu studentów⁵⁸.

Uczelnie wyższe, prowadzone przez zmartwychwstańców rozwinęły się również w Polsce. Zaliczyć do nich można Collegium Resurrectianum oraz Szkołę Wyższą im. Bogdana Jańskiego.

Collegium Resurrectianum, czyli Studium Filozoficzno-Teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym Zmartwychwstańców w Krakowie, zostało erygowane 1 września 1996 roku przez prowincjała Polskiej Prowincji Zmartwychwstańców ks. Kazimierza Wójtowicza CR⁵⁹. Powstanie Collegium należy wiązać ze „starym wezwaniem Zgromadzenia, aby »mieć własne zakłady naukowe, w których nasi alumni w duchu naszego powołania, pobierać będą naukę, jak również sposób jej podawania (*Konstytucje* 1966, 240)«⁶⁰, oraz z wybudowaniem nowego domu formacyjnego (przy ul. ks. S. Pawlickiego 1). Pierwszym rektorem został ks. Bronisław Zarański CR.

Od 1998 roku Collegium Resurrectianum jest związane umową afiliacyjną z Wydziałem Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Pierwsza umowa została podpisana 1 października 1997 roku, a zatwierdził ją kard. Pio Laghi (prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego) 2 lutego 1998. 1 października 2002 roku przedłuży-

⁵⁷ „St. Jerome's University is a public Roman Catholic University federated with the University of Waterloo, historically associated with the educational vision of the Congregation of the Resurrection. We are committed to learning and academic excellence; the gospel values of love, truth and justice; and the formation of leaders for the service of the community and the Church. In all of our activities and practices, St. Jerome's University functions within the context of the Roman Catholic tradition and the principles of academic freedom”. Zob. <http://www.sju.ca/about/mission.html> (11 listopada 2005).

⁵⁸ Tamże. Od roku 2000, St. Jerome's University, w odpowiedzi na pojawiającą się konieczność formowania liderów dla różnych katolickich instytucji, takich jak: szkoły, szpitale, agencje pomocy społecznej, przygotowywał program studiów magisterskich z zakresu katolickiego życia i myśli (planowany początek zajęć: rok 2005). Rozpoczęto również publiczne zbieranie funduszy na ten cel. Głównym ofiarodawcą stało się Zgromadzenie Zmartwychwstania Pańskiego z darem w wysokości 250 tysięcy dolarów kanadyjskich. Zob. *Mind, Heart and Spirit. St. Jerome's University Donor Report:2003*, s. 1, 3.

⁵⁹ Dekret erekcyjny Collegium Resurrectianum czyli Studium Filozoficzno-Teologicznego w Wyższym Seminarium Duchownym Zmartwychwstańców w Krakowie, Kraków, 15 sierpnia 1996 r. (ldz. 722/96), wydany przez ks. Kazimierza Wójtowicza CR, prowincjała Polskiej Prowincji Zmartwychwstańców.

⁶⁰ Tamże.

no umowę na kolejnych pięć lat, co potwierdziła właściwa kongregacja (kard. Z. Grocholewski) 25 listopada 2002 roku⁶¹. Duży wkład w proces afiliacji i rozwój Collegium miał jego wieloletni rektor (1997–2006), ks. Bernard Hylla CR.

W Collegium Resurrectianum realizowany jest program studiów wyznaczony przez Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie, jednakże „jest on ciągle dostosowywany do charyzmatu i misji Zgromadzenia przez Prowincjalną Komisję ds. Collegium Resurrectianum”⁶². Specyfiką studiów jest zespół przedmiotów pogłębiających Misterium Paschalne (w aspekcie biblijnym, dogmatycznym, duchowym, literackim i historyczno-artystycznym), historię XIX wieku (tło społeczno-religijne powstania i rozwoju Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego) oraz specyfikę duchowości zmartwychwstańczej. Ważną cechą studiów jest również obszerny blok przedmiotów pedagogicznych i psychologicznych przygotowujących absolwentów do pracy wychowawczej, szczególnie do pracy nauczyciela religii⁶³.

Do tej pory Collegium ukończyło dwudziestu jeden absolwentów (stan na koniec roku akademickiego 2005/2006).

W niniejszym opracowaniu nie może zabraknąć Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego, chociaż formalnie rzecz biorąc, nie jest to dzieło zgromadzenia, ale jednego z jego członków. Jednakże, jako próba nowatorskiej akomodacji idei Jańskiego i całej tradycji edukacyjnej zgromadzenia oraz osiągnięty sukces, zasługuje na poświęcenie jej stosownej uwagi.

Powstanie Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego łączy się nierozdzielnie z przedstawioną powyżej tradycją edukacyjną zmartwychwstańców, a także z osobą ks. Mariana Piwko CR, założyciela Szkoły⁶⁴. W ro-

⁶¹ Por. dokumenty z Archiwum Collegium Resurrectianum w Krakowie; zob. także „Seminarium. Commentari pro seminariis, vocationibus ecclesiasticis, universitatibus” 1998, nr 1, s. 239 („Affiliazioni”).

⁶² *Zasady studiów filozoficzno-teologicznych w Collegium Resurrectianum*, Kraków 2005, pkt 1. Powstanie Komisji ds. Ratio Studiorum Collegium Resurrectianum zostało zaproponowane na XV Kapitule Prowincjalnej Polskiej Prowincji Zmartwychwstańców (1998 r.). Dekret powołujący komisję wydał prowincjał ks. A. Piasecki CR w 1999 roku (dekret nr 115/99).

⁶³ Por. Część B dyplomu ukończenia studiów „Suplement”.

⁶⁴ Marian Piwko urodził się 5 stycznia 1949 r. Uczęszczał do Niższego Seminarium Duchownego Zmartwychwstańców w Poznaniu. 26 sierpnia 1966 r. złożył pierwsze śluby zakonne w Zgromadzeniu Zmartwychwstania Pańskiego, a 1 maja 1974 r. przyjął święcenia kapłańskie. W okresie kształcenia w WSD Zmartwychwstańców w Krakowie podjął dodatkowo studia historyczne. W tym okresie poznał i związał się z ks. Franciszkiem Blachnickim i założonym przez niego Ruchem Światło-Życie (Oaza). Od 1978 r. całą aktywność duszpa-

ku 1989 założył tak zwaną Diakonię Narodu⁶⁵. Jednym z sukcesów tego ruchu było zorganizowanie tygodniowego sympozjum *O katolicki nurt przemian w Polsce*, które odbyło się w Warszawie w dniach 21–27 kwietnia 1991 roku⁶⁶. Owocem działalności Diakonii Narodu i wspomnianego sympozjum była decyzja o powołaniu do życia Szkoły Liderów Katolickich (SLK). Została ona erygowana przez ówczesnego prowincjała ks. Grzegorza Tredera CR (za zgodą jego rady) jako instytucja Polskiej Prowincji Zmartwychwstańców, z siedzibą w Warszawie przy ul. Chełmskiej 21a. SLK była uczelnią podyplomową. Rektorem został ks. M. Piwko CR⁶⁷. Podstawowym celem SLK było „wszechstronne teoretyczno-praktyczne przygotowanie swych studentów do spełniania posługi lidera katolickiego”⁶⁸. W pierwszym roku działalności Szkoły (1991/1992) do SLK przyjęto siedemdziesiąt sześć osób (zgłosiło się ponad dwieście). Działała ona jednak tylko przez dwa lata (1991–1993)⁶⁹.

Na bazie tej Szkoły i jej działalności powstała Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego (WSZiP), uprawniona do prowadzenia studiów licencjackich (zawodowych) na kierunku zarządzanie i marketing. Inauguracja pierwszego roku akademickiego w WSZiP miała miejsce 2 października 1993 roku. Początkowo zajęcia dydaktyczne odbywały się w budynku zmartwychwstańców przy ul. Chełmskiej 21a⁷⁰.

sterską skierował na pracę w Ruchu Światło-Życie. W latach 1983–1989 był asystentem prowincjalnym, a w latach 1983–1992 ekonomem Polskiej Prowincji Zmartwychwstańców. Od 1989 r. jest moderatorem Diakonii Narodu, a od 1993 r. także dyrektorem Ośrodka Rekolekcyjno-Szkoleniowego „Wzgórze Zmartwychwstania” w Woli Radziszowskiej k. Krakowa. W grudniu 2000 r. został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania (jest to najwyższe odznaczenie przyznawane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej). Zob. *Catalogus Congregationis a Resurrectione D. N. J. C.*, Romae 2004, s. 49, 93; *Ojciec Marian Piwko CR*, „Emaus 2000” 1999, nr 1, s. 32; „Emaus” 2001, nr, s. 35; G. Polak, *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999, s. 289.

⁶⁵ Początki działalności Diakonii Narodu miały miejsce już we wczesnych latach osiemdziesiątych XX w.

⁶⁶ J. Gutowski, *O katolicki nurt przemian w Polsce*, „Wiadomości Prowincji Polskiej Zgromadzenia Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa” 1991, nr 4, s. 582; *Program sympozjum „O katolicki nurt przemian w Polsce”*, „Wiadomości Prowincji Polskiej Zgromadzenia Zmartwychwstania...” 1991, nr 3, s. 510.

⁶⁷ *Podstawowe informacje o Szkole Liderów Katolickich*, pkt 1, (1991–1992) mszps (archiwum własne); „Wiadomości Prowincji Polskiej Zgromadzenia Zmartwychwstania...” 1991, nr 10, s. 704; *Nie można rezygnować z marzeń... EMAUS rozmawia z księdzem Marianem Piwko CR, Założycielem Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego*, „Emaus” 2002, nr 10, s. 2.

⁶⁸ *Podstawowe informacje o Szkole Liderów Katolickich*, dz. cyt., pkt 3.

⁶⁹ Tamże, pkt 2. Wobec postępujących przemian strukturalnych i legislacyjnych w Polsce, ks. M. Piwko zdecydował się przekształcić SLK w niepaństwową szkołę wyższą.

⁷⁰ *Kronika Szkoły. Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego – wczoraj i dziś*, opr. S. Urbański, „Zarządzanie i Edukacja” 2003, nr 1, s. 219.

W kolejnych latach swojej działalności Szkoła rozwijała się dynamicznie: uruchomiono studia podyplomowe, powstały uczelniane instytuty, w Łomży założono Wyższą Szkołę Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego oraz Liceum Ekonomiczne im. Bogdana Jańskiego. Wciąż powstają nowe kierunki i specjalności oraz wydziały zamiejscowe. Na początku 2002 roku uczelnia zmieniła nazwę na: Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego⁷¹.

Aktualnie Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego to: ponad osiem tysięcy studentów zdobywających wiedzę w sześciu ośrodkach akademickich (Warszawa, Łomża, Chełm, Elbląg, Kraków, Opole); Wydział Zarządzania i Wydział Nauk Społecznych w Warszawie; Wydziały Zamiejscowe w Chełmie, Elblągu, Krakowie, Opolu; Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży; gimnazjum i liceum w Łomży oraz liceum w Krakowie; studia na poziomie magisterskim na kierunku zarządzanie i marketing; studia na poziomie licencjackim na kierunkach: politologia, socjologia, pedagogika, gospodarka przestrzenna; studia na pięciu wyżej wymienionych kierunkach w dwudziestu sześciu specjalnościach; studia podyplomowe (dziewięć programów); profesjonalna kadra wykładowców – pracownicy naukowcy z UJ, UW, SGH, KUL, AE, AGH, AP oraz nowoczesne programy nauczania; doskonale wyposażone sale dydaktyczne, biblioteki, pracownie komputerowe, stały dostęp do Internetu; organizowane konferencje naukowe, seminaria oraz sympozja; AZS-Jański to mistrzowie Polski w trójboju siłowym i piłce siatkowej; profesjonalny teatr tańca Wielka Potrzeba Sztuki oraz chór akademicki (laureaci wielu krajowych i zagranicznych przeglądów); atrakcyjna oferta stypendialna i bogaty wachlarz zwolnień z czesnego oraz ulg finansowych dla najlepszych i najbardziej potrzebujących; własne wydawnictwo; możliwość publikowania w wydawnictwach uczelnianych: dwumiesięcznik „Zarządzanie i Edukacja” oraz „Zeszyty Naukowe”; w sumie ponad szesnaście tysięcy osób (obecni studenci, absolwenci i pracownicy uczelni); oprócz programu edukacyjnego konsekwentna realizacja programu wychowawczego, który ma kształtować w studentach postawę służby i odpowiedzialności wobec ojczyzny, ucząc, jak odnosić sukcesy działając etycznie. O jakości poziomu nauczania świadczy to, iż kształcenie na poziomie licencjackim i magisterskim zostało w 2004 roku zweryfikowane pozytywnie, na kierunku zarządzanie i marketing przez Państwową Komisję Akredytacyjną⁷².

⁷¹ Tamże, s. 220–229.

⁷² Wykaz opracowano na podstawie oficjalnej strony internetowej omawianej uczelni. Zob. <http://www.janski.edu.pl/wydzialy/info.html#dlaczego>; <http://www.janski.edu.pl/>

Ogólna liczba absolwentów dotychczas wynosi tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt jeden (stan na koniec 2005 roku)⁷³. Ponadto należy odnotować, że jest to jedyna uczelnia prywatna w Polsce z tak dużą liczbą wydziałów zamiejscowych⁷⁴.

Misja Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego została sformułowana następująco:

Edukacja do chrześcijańskiej służby Narodowi, Kościołowi i Państwu oraz wdrażanie uniwersalizmu chrześcijańskiego według Zgromadzenia Zmartwychwstańców, który brzmi: „Podejmując zbawczy plan Boga wobec Narodu Polskiego i innych narodów, będziemy działać dla ich suwerenności i poszanowania w świecie. Będziemy skutecznie działać na rzecz wspólnoty ludzkiej, która byłaby w stanie zaakceptować dążenia Narodu Polskiego do godnego życia”⁷⁵.

Służba, o której mowa w misji, „podejmowana w wymiarze działalności naukowo-badawczej, gospodarczej, społecznej i politycznej – prowadzona w duchu prawdy, dobra, miłości i patriotyzmu oraz odpowiedzialności za rodzinę, społeczność lokalną, Naród i Państwo, powinna umożliwiać twórczą współpracę i wzajemne ubogacanie się różnych narodów i ich kultur w drodze do Boga, ze szczególnym uwzględnieniem misji Zgromadzenia Zmartwychwstańców⁷⁶ oraz dorobku intelektualnego tego Zgromadzenia”⁷⁷.

Misja omawianej Szkoły realizuje się szczególnie poprzez: 1) koncepcję szkoły środowiskowej, 2) stawanie się animatorem środowiska kulturotwórczego, 3) rozwijanie umiejętności praktycznej aplikacji wiedzy, 4) rozwijanie integralnego modelu kształcenia⁷⁸.

W realizowaniu swojej misji i zadań Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego kieruje się określoną triadą wartości, która stanowi zarazem dewizę uczelni:

[edukacja/index.html#sst](http://www.janski.edu.pl/edukacja/index.html#sst); <http://www.janski.edu.pl/misja/index.html>; <http://www.janski.edu.pl/edukacja/uczelnia.html> (25 listopada 2005).

⁷³ Opracowano na podstawie danych uzyskanych z Biura Analiz Szkoły Wyższej im. B. Jańskiego (archiwum własne).

⁷⁴ http://www.menis.gov.pl/szk-wyz/wykaz/wykaz_niepan.1.php (5 lutego 2005).

⁷⁵ Statut Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Warszawie z 9 października 2003 (dalej: *Statut*), par. 3. Źródło tekstu: <http://www.janski.edu.pl/uczelnia/statut.html> (25 stycznia 2005).

⁷⁶ Misja Zgromadzenia Zmartwychwstańców – zob. *Konstytucje Zgromadzenia Zmartwychwstania Pana Jezusa Chrystusa*, Rzym 2001, s. 11–12.

⁷⁷ *Statut*, par. 4.

⁷⁸ *Informacja o Szkole Wyższej im. Bogdana Jańskiego z siedzibą w Warszawie*, wydruk komputerowy (archiwum własne).

Prawda

Poszukiwanie prawdy jest celem nauki.

Dobro

Czynienie dobra jest powołaniem ludzi dobrej woli.

Skuteczność

Skuteczność, czyli umiejętność osiągnięcia wyznaczonych celów jest obowiązkiem ludzi podejmujących zadania⁷⁹.

Działalność Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w obszarze formacyjno-wychowawczym jest nadzorowana przez kierownika duchowego uczelni i kapelana poszczególnych wydziałów⁸⁰.

Także tekst ślubowania, które studenci są zobowiązani złożyć na początku studiów w Szkołach Jańskiego, jasno wskazuje na kierunek oddziaływania uczelni:

Ja, N.N., wstępując do Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego, ślubuję: Wyznać słowem i czynem wiarę w Boga w Trójcy Jedynej. Doskonalić wiedzę i umiejętności, aby w życiu społecznym i zawodowym stawać się człowiekiem coraz bardziej skutecznym. Pracować dla rozwoju duchowego i materialnego Rodziny, Narodu i Państwa Polskiego. Wspierać twórczą współpracę z innymi narodami. W życiu osobistym i społecznym kierować się zasadami moralności chrześcijańskiej. Przestrzegać Statutu Szkoły i zarządzeń jej władz⁸¹.

Również zapisy w regulaminie studiów i regulaminie praktyk zobowiązują studentów do postępowania zgodnego z treścią ślubowania oraz zachowywania właściwej postawy etyczno-moralnej⁸².

Przechodząc do omawiania struktury Szkoły Wyższej im. B. Jańskiego, należy zaznaczyć, że podstawowa została oparta na triadzie: rektor, kierownik duchowny, kanclerz, oraz odpowiadającej im na poziomie wydziału: dziekan, kapelan wydziału, dyrektor wydziału. Taka struktura związana jest z prowadzoną przez Szkołę działalnością w zakresie trzech dopełniających się obszarów: 1) nauki i dydaktyki, nadzorowanym przez rektora, 2) wychowania, nadzorowanym przez kierowni-

⁷⁹ *Statut*, par. 5.

⁸⁰ *Statut*, par. 19.

⁸¹ *Statut*, par. 53.

⁸² *Regulamin studiów w Szkole Wyższej im. Bogdana Jańskiego*, par. 10, pky 1 i 3, zob. <http://www.janski.edu.pl/uczelnia/regulamin.html> (1 kwietnia 2005); *Regulamin praktyk w Szkole Wyższej im. Bogdana Jańskiego*, par. 4–5, zob. <http://www.janski.edu.pl/uczelnia/praktyki.html> (17 lutego 2005).

ka duchownego, 3) wdrożeniowo-gospodarczym, nadzorowanym przez kanclerza⁸³.

Podsumowując, struktura organizacyjna Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego, jest koncepcją oryginalną i unikatową w skali polskiej. Jest ona przede wszystkim gwarantem właściwego wypełniania edukacyjno-formacyjnej misji szkoły. Stanowi również namacalny przykład, że można założyć świecką instytucję zatwierdzaną przez władze państwowe, która ma statutowo zagwarantowany nadzór ze strony Kościoła katolickiego.

Reasumując, od samego początku celem kształcenia według zmartwychwstańców było przygotowanie świeckiej i duchownej elity katolickiej do dzieła odnowy społeczeństwa przez zapoznawanie uczniów ze światowymi realiami i różnorodnymi zagadnieniami społecznymi, szerzenie kultury i dbanie o rozwój ducha religijnego i patriotycznego, a także przygotowywanie wychowanków do wychodzenia naprzeciw tym wyzwaniom z poczuciem obowiązku i oddania⁸⁴.

Aby zadośćuczynić tej misji, w dość krótkim czasie członkowie Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego zaczęli otwierać placówki wychowawcze w Ameryce Północnej, Bułgarii, Włoszech, i wreszcie w Polsce. Każda z tych instytucji miała swój charakterystyczny rys. Wynikało to ze specyfiki środowiska oraz różnorodnych uwarunkowań społecznych, kulturalnych i religijnych, w jakich przyszło zmartwychwstańcom podejmować pracę. Część z tych placówek przetrwała do dziś; niektóre, na skutek różnorodnych przyczyn, zostały zamknięte, ale powstały także i nowe.

Konieczne wydaje się podjęcie dalszych badań nad spuścizną tradycji edukacyjnej zmartwychwstańców: zarówno myśli pedagogicznej, jak i jej realizacji w poszczególnych instytucjach. Jednak celem takich eksploracji nie powinna być tylko analiza historyczna, ale nade wszystko kreatywna i umiejętna aktualizacja charyzmatu i misji zgromadzenia zmartwychwstańców, aby i dziś efektywnie kształcić elity katolickie, które przyczynią się do zmartwychwstania społeczeństw.

⁸³ *Statut*, par. 19.

⁸⁴ J. Iwicki, *Charyzmat...*, dz. cyt., s. 464; W. Kwiatkowski, *Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania...*, dz. cyt., s. 318–320.

Educational Institutions of the Congregation of the Resurrection. A Brief Outline of Their History and Activity

For the Congregation of the Resurrection (founded in 1836), education serving to form Catholic leaders, lay and clerical, is necessary for the revitalization of society. As education has been one of the most important goals of the Congregation (apart from administration of parishes), Resurrectionists founded and directed many educational institutions in various countries: USA (St. Stanislaus College, Weber High School, Gordon Technical High School, St. Mary's College, etc.); in Canada (St. Jerome's College, St. Jerome's High School, St. Jerome's University, Scollard Hall – North Bay College, St. John's College, Resurrection College, etc.); in Italy (The Polish Pontifical College, Collegio Aterno); in Bulgaria (primary and secondary schools, boarding and technical schools, esp. in Adrianople); in Poland (The Educational Institute in Lwów, boarding school in Kraków, minor seminary in Poznań, Collegium Resurrectianum in Kraków, Catholic Leaders' College, Bogdan Jański's College).

Słowa klucze: *apostolat wychowania, Bułgaria, Collegium Resurrectianum, Gordon Technical High School, Internat Ruski we Lwowie, kształcenie, Kolegium Polskie w Rzymie, Niższe Seminarium Duchowne, Resurrection Catholic Secondary School, St. Jerome's College, St. Jerome's High School, St. Jerome's University, St. Mary's College, St. Stanislaus College, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego, Weber High School, zakład wychowawczy zmartwychwstańców w Krakowie*